

HAL
open science

Helduen euskalduntzea eta etorkinak Ipar Euskal Herrian AEK-ko ikaslegoaren azterketa

Jean-Baptiste Coyos, Erramun Baxok

► **To cite this version:**

Jean-Baptiste Coyos, Erramun Baxok. Helduen euskalduntzea eta etorkinak Ipar Euskal Herrian AEK-ko ikaslegoaren azterketa. Euskera. Euskaltzandia'ren lan eta agiriak. Trabajos y actas de la Academia de la Lengua Vasca. Travaux et actes de l'Academie de la Langue Basque, 2009, 54,3, pp.1453-1475. artxibo-00591199

HAL Id: artxibo-00591199

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00591199>

Submitted on 7 May 2011

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Helduen euskalduntzea eta etorkinak ipar euskal herrian AEK-ko ikaslegoaren azterketa

BAXOK, Erramun eta COYOS, Jean-Baptiste

Ikerketa honek euskara ikasten duten Ipar Euskal Herriko helduen ezaugarriak aztertzen ditu, herrikoenak (Euskal Herrian sortu direnak) eta etorkinenak bereiziz. Emaitzak AEK-ko ikasleen 1995-1996, 2002-2003 eta 2008-2009 ikasturtetako matrikulazio-fitxetan oinarritzen dira.

Etorkin hoiei buruzko datu soziolinguistikoak azaltzen dira eta herrikoenei konparatzen. Gainera zortzi motibapen aukerak eta hamar irakaskuntzaren helburu aukerak aztertzen dira.

Oro har iduri luke etorkinek oinarrizko komunikazioa lortu nahiko luketela, herrikoek aldiz komunikazio-gaitasun handiagoa. Era orokorrean, AEKko ikasle helduak Ipar Euskal Herriko biztanleriaren maraila dira gutxi gorabehera, nola ezaugarri soziolinguistikoetan, hala euskarari buruzko motibazioetan.

Gako-hitzak: helduen euskalduntzea – Ipar Euskal Herria – etorkinak – ezaugarri soziolinguistikoak – motibazioak

Esta investigación estudia las características de la población adulta que estudia euskera el en Iparralde, diferenciando los nacidos en Euskal Herria de los inmigrantes. Los resultados tienen su base en las fichas de matriculación de los alumnos correspondientes a los cursos 1995-1996, 2002-2003 y 2008-2009.

Se ofrecen datos sociolingüísticos de los inmigrantes y se comparan con los de los nativos. Se estudian 8 diferentes tipos de motivación junto con 10 objetivos pedagógicos.

Uno de las conclusiones de este estudio destaca que los inmigrantes desean conseguir una comunicación básica mientras que los nativos desearían adquirir una comunicación más profunda. Se puede afirmar que el alumnado adulto de AEK es reflejo de las características generales de la población de Iparralde, tanto en lo que respecta a las características lingüísticas como motivaciones para el aprendizaje del euskera.

Palabras clave: euskaldunización de adultos – País Vascon Norte – inmigrantes – características sociolingüísticas - motivaciones

Cette étude examine les caractéristiques des adultes qui apprennent la langue basque en Pays Basque Nord, en distinguant les natifs et les non-natifs. Les résultats s'appuient sur les fiches d'inscription remplies par les élèves d'AEK en 1995-1996, 2002-2003 et 2008-2009.

Les données sociolinguistiques des non-natifs sont mises à jour et comparées à celles des natifs. De plus huit choix de motivations et dix objectifs d'apprentissage sont étudiés.

Il apparaît que les non-natifs recherchent plutôt une compétence linguistique de base ; pour les natifs c'est une compétence linguistique plus grande. D'une façon générale, les élèves adultes d'AEK sont plus ou moins le reflet de la population du Pays Basque Nord, que ce soit au plan des caractéristiques sociolinguistiques, qu'en ce qui concerne les motivations pour la langue basque.

Mots-clés: apprentissage du basque par les adultes – Pays Basque Nord – non-natifs – caractéristiques sociolinguistiques – motivations

This piece of research studies the characteristics of adults in the Northern [French-administered] Basque Country who are learning Basque, by distinguishing between the local population (people born in the Basque Country) and the immigrants. The results are based on the enrolment cards of AEK students [AEK=organisation that runs Basque courses for adults] during the 1995-1996, 2002-2003 and 2008-2009 academic years.

Sociolinguistic information on these immigrants is provided and then compared with that of the local population. Furthermore, eight motivation options and ten teaching objective options are examined.

On the whole, the immigrants would appear to want to achieve basic communication, while the local inhabitants are after greater communicative competence. Generally, adult AEK students are more or less a reflection of the inhabitants of the Northern Basque Country, both in sociolinguistic characteristics and in their motivations with respect to Basque.

Key Words: Basquisation of adults – Northern Basque Country – immigrants – sociolinguistic features – motivations

1. Sarrera

Ikerketa honek euskara ikasten duten Ipar Euskal Herriko helduen ezau-garriak aztertzen ditu, herrikoenak (Euskal Herrian sortu direnak) eta etorkinenak bereiziz.

Emaitzak AEK-ko ikasleen matrikulazio-fitxetan oinarritzen dira. Hiru ikasturte kontuan hartuak dira: 1995-1996, 2002-2003 eta 2008-2009.

Etorkin hoiei buruzko datu soziodemografikoak eta demolinguistikoak azaltzen dira eta herrikoenei konparatzen, ondoko aldagaien arabera: sexua, adina, sorterrria, lan-egoera, lanbidea, ikasketa maila, atzerriko hizkuntza ezagutza, Euskal Herrian egonaldiko luzera, familiaren euskararen ezagutza, etab.

Gainera zortzi motibapen aukerak eta hamar irakaskuntzaren helburu aukerak aztertzen dira.

Ikasle-fitxa aldatu da pixka bat urteen zehar. Oraikoan 16 galdera badira, datu pertsonalak kontuan ez hartuz (izena, deitura, helbide elektronikoa eta telefono zenbakia). Galdera hoiien artean bost aukera itxiko galdera, bi aukera anitzeko galdera eta galdera ideki bat daude.

2. Ikerketaren helburuak

Fitxetako erantzunetan oinarritua, ikerketa hau kuantitatiboa da bereziki.

- Helburu orokorra Ipar Euskal Herrian euskara ikasten duten helduen ezaugarrien biltzea da eta ondotik, sistematikoki, etorkin helduen kopurua herrikoen kopuruari konparatzea ezaugarri hoiien arabera.
- Helburu berezia etorkin helduen ezaugarrien aztertzea da aipatu ditugun aldagaien arabera. Beren motibapenak eta helburuak kontuan hartuz, AEKAn euskara ikasten duten etorkinen profila agertarazi nahi dugu.
- Ikuspegi diakronikoa dugu ere, hiru ikasturte desberdin hoiek aztertzen baititugu. Hamahiru urte buruko bilakaera agertzen zaigu.
- Ahal den neurrian euskara ikasten duten etorkin helduen multzoa Ipar Euskal Herriko etorkin helduen multzo osoari parekatuko dugu, gauza bera herrikoekin.
- Ikerketak euskarari interesatzen zaion pertsona arruntaz gain aginteak nahi lituzke argitu, era batez, euskararen aldeko hizkuntza-politika erabakitzen dutenak bereziki.

3. **Corpusa eta metodologia**

Fitxa kopurua

Orotara, hiru urte hoietan bete izan diren 2837 fitxetarik **2607 ikasle-fitxa** baliatzeko gai izan gara: 1995eko 835 fitxa, 2002ko 893 fitxa eta 2008ko 879 fitxa. Beste fitxek lerro hutsa bazuten datu-basean.

2008-2009 ikasturtean adibidez, 955 ikasle baziren AEKko gau eskoletan baina 893 fitxa bakarrik sartuak ziren datu-basean, erran nahi baita 76 fitxa faltatzen zaizkigula.

Halere, erran dezakegu corpus zabal, baliagarri eta adieztatzen daukagula gure ikerketarako.

Datu enpirikoak, aitortuak – Erantzun batzuen subjektibotasuna

Ikerketa soziolinguistiko baten emaitzen balioa neurtzeko, oinarri diren datuen balioa neurtu behar da, haien fidagarritasuna, haien koherentzia.

Zein erantzunez mesfidatu behar dugu, besteez baino gehiago ? Zein datu-mota fidagarria izan ez daiteke? Pentsa dezakegu erantzun soziodemografikoak, hala nola sexua, adina, sorlekua, lanbidea, lantokia fidagarriak daitezkeela.

« Zure familiar nork daki (zekien) euskara? » galderari erantzunak, aldiz, aski dudazkoak izan daitezke, gurasoen eta are gehiago aitona-amonon euskararen ezagutza maila neurtzearengatik. Badakigu ere guraso batzuek haur denboran euskara ikasi zutela haurrei gordetzen zirela.

Halere, erantzuleen hizkuntza menperatzeari buruzkoak dira behar bada dudazkoenak. Galdera hau da: « Beste hizkuntzarik menperatzen duzu ? Zeintzu/*Quelle(s) autre(s) langue(s) parlez-vous ?* », euskaraz « Beste zein hizkuntza(k) mintzatzen d(it)uzu ? » beraz. Hizkuntza bat mintzatzea zer den erratea zehazki ez da erraza. Ondorioz, bigarren hezkuntzan ingelesa eta gaztelania ikasgaiak izan dituztenek bi hizkuntza horiek mintzatzen dituzte-

la erantzun dezakete, eguneroko egoera arruntetan mintzatzeko gai izan gabe adibidez.

Hots, autoebaluazioak gainestimaziora eraman dezake, adibide bakanago batzuetan azpiestimaziora.

Hutsuneak eta errore motak

Baliatzen dugun datu-base horren balioa neurtzeko, erantzun batzuen subjektibotasunaz gain, haren hutsuneak eta balizko erroreak kontuan hartu behar ditugu.

Fitxetako erantzunak datu-basean kopiatzea errore-iturri izan daiteke.

Datu-basean hutsuneak badira: Ikasleak fitxa bete ez duelako edo fitxako erantzunak datu-basean kopiatu izan ez direlako.

Beste hutsune mota sortzen da fitxa osoki bete ez delako, ikasleak erantzun batzuk eman ez dituelako.

Metodologia

Datuetan sartu baino lehen, bi hitz metodologiaz.

AEKko datu-baseko datuak tratamenduko programa baten bidez bilduak izan dira, gurutzagarriak izan daitezten, datu pertsonaletatik kanpo, fitxa bakoitzari zenbaki bat emanez.

Erabili dugun metodologia simple da. Hiru urteetako ikasleen erantzunak sartu izan dira taula bakar batean, urte eta gau eskolaka. Datuak numerizatuak izan dira, erantzun mota edo aldagai bakoitzari zenbaki bat emanez. Softweraren bidez nahi genituen gurutzaketak egin ditugu, etorkinak eta/edo bertakoak ordenatuan ala abzisan emanez.

Tratamenduak ikasturte bakoitzarentzat eginez, aldagaiak iragaz zaitzekeen, bata edo bestea atxiki nahiaren arabera, bata edo bestea isolatu nahi genuenean.

4. Ezaugarri soziodemografikoak

AEKko ikaskuntza mailak

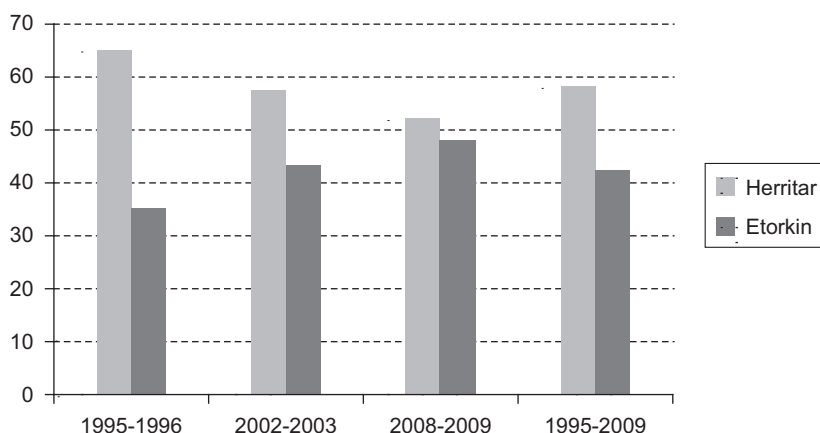
AEKko euskararen ikaskuntzaren ibilbidean zortzi urrats badira. Euro-pako Erreferentzia Markoan sartzen dira.

Lehen bi urratsetan diren ikasleek multzo handiena osatzen dute, nahiz herrikoetan (%52), nahiz etorkinetan (%67).

Lehen urteetan ikaskuntzaren uztea gora da.

Goiko urratsetan herrikoak etorkinak baino gehiago dira.

Ikasleen jatorria

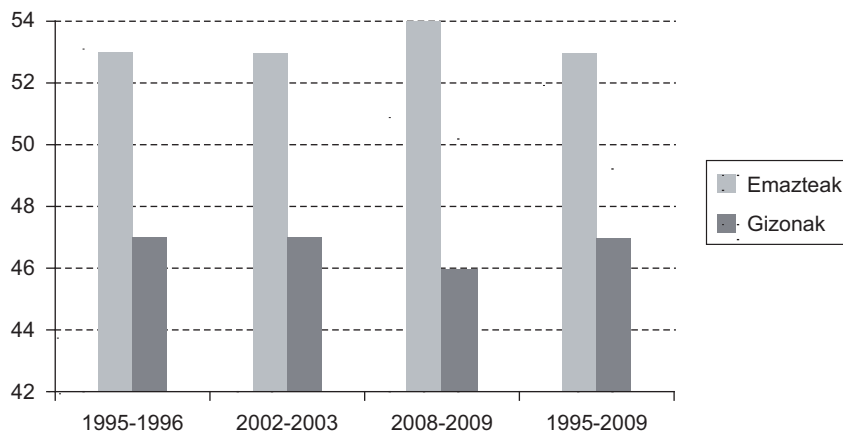

Herrikoak etorkinak baino gehiago dira AEKAn, baina diferentzia tipitzen da. 2008-2009an 100 ikasleetan 52 herrikoak dira eta 48 kanpokoak, 1995-1996an herrikoak 65 ziren eta kanpokoak 35.

Sorlekuaren arabera sailkatuz, Ipar Euskal Herrikoan sortu direnek talde handiena osatzen dute (%47), Hego Euskal Herrikoek talde tipiena (%3). Akitanian sortu direnak %14 dira, Akitaniatik kanpoko Frantzian %30 eta etorkin atzerritarrak %6.

Era batez AEKko ikasleen jatorria Ipar Euskal Herriko gizartearen antzeko dela erran daiteke.

Ikasleen generoa

AEKan, euskara ikasten duten emazteak gizonak baino gehiago dira: 100 ikasletan 53 emazte eta 47 gizon dira.

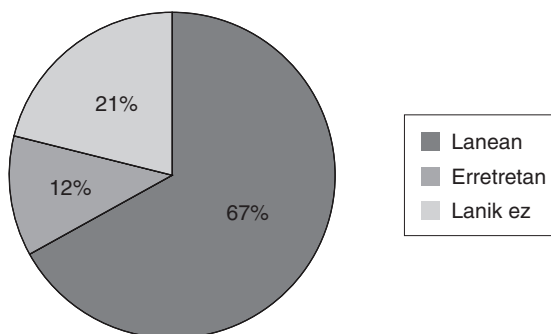
Ezberdintasun hori herrikoetan handitzen da. 2008-2009an, 100 herriko ikasletan 56 emazte eta 44 gizon dira.

Ikasleen adina

Ikasleak gero eta zaharragoak dira, batez-besteko adina 1995ean 35 urtekoa zen, 2002an 39 urtekoa eta 2008an 42 urtekoa.

Herrikoak etorkinak baino gazteagoak dira urte oroz. 16-24 urteko multzoan gehiago dira bereziki. Etorkinak, aldiz, herrikoak baino gehiago dira 50 urte eta gehiagoko multzoan.

Ikasleen lan-egoera

AEKko ikasleak lanean dira gehienik (%67) eta urte oroz langile gehiago bada herriko ikasleetan ezinez eta etorkinetan. Baina enplegu-tasa apaltzen da urte batetik besteala, nahiz herrikoentzat, nahiz etorkinentzat.

Erretretan direnak gero eta gehiago dira: herrikoen %16 alde batetik eta etorkinen %21 bestetik 2008an.

Langabezia aldiz apaltzen da. 2008an herrikoen %15 langabezian dira eta etorkinen %20.

Ikasleen lanbideak

1. sektorean AEKko ikasleen %3 da (laborantza). 2. sektoreko ikasleak %25en inguruan kokatzen dira (industria). 3. sektoreak enpleguen %70ren haina gainditzen du (zerbitzuak).

Ohargarri da nola AEKren estatistika INSEE erkundeak ematen duen Ipar Euskal Herrikoaren miraila den gutxi gorabehera.

Ikasle etorkin baino herritar gehiago bada bulegoetan eta salerospenenatan, aldiz ikasle etorkin gehiago hezkuntzan. Beste lan eremuetan ezberdintasunak ttipiak dira.

Ikasleen ikasketa-mailak

AEKko ikasleen ikasketa-maila orokorra aski gora da. Unibertsitateko ikasketak egin dituztenak %46 dira aztertu diren bi urteetan (2002-2003 eta 2008-2009).

Deus ez dutenak, gehi lehen mailara, gehi BEPC mailara heldu direnak %6 dira bakarrik.

Etorkinen ikasketa-maila herrikoena baino gorago da. Unibertsitateko ikasketak egin dituztenak %52 dira, herrikoak %40.

Zenbat urte Euskal Herrian?

AEKn euskara ikasten duten herrikoen egonkortasun geografikoa handia da.

Betidanik Euskal Herrian egon direnak %90 dira eta 10 urte baino gehiago iragan dituztenak %5.

Etorkinetan, multzo handiena da 10 urte baino gehiago iragan dituztene-na (%33).

Euskara ikasleen familietan hiru ikasturteetan

Familiak	Herrikoak	Etorkinak	Orotara
Familia euskaldunak	%47	%13	%33
Familia mistoak	%36	%29	%33
Familia erdaldunak	%17	%58	%34
Familiak oro	1.437	1.005	2.242

AEKko ikasleen familietako hizkuntza giroa euskaldunago da Euskal herrian sortu direnetan eta erdaldunago ikasle etorkinetan: hori ustekabea ez da.

Ikasturte batetik bestera herriko ikasleen familiak gero eta linguistikoki mistoagoak dira, eta ikasle etorkinenak gero eta euskaldunagoak dira.

Hiru ikasturteetako ikasle guztiak kontuan hartuz, familia euskaldunak, familia erdaldunak eta familia elebidunak hein berean daude, herenaren heinean.

Euskara eta ikasleen haurrak

Ikasleetan etorkinak herrikoak baino gehiago dira haurrak dituztenak : etorkinen %56 guraso dira, herrikoen %40. Joera hau Ipar Euskal Herriko demografiari konparagarria da.

Ikasleen hurrek euskara ikas dezaten ez da gehiengoaren erabakia, ikasleen %44ena baizik. Aukera hau handiago da herriko ikasleetan (%52) etorkinetan baino (%38).

2002-2003ko ikasturtetik 2008-2009kora euskarazko hezkuntza emendatu dela agertzen da, nahiz herrikoen hurrekin, nahiz etorkinen hurrekin. Bilakaera hau iraunkorra balitz, euskararen garapena segurtatua litzateke.

Euskara ikasleen inguruan: euskara lagunartean

Euskara ikasten dutenek mintzakide euskaldunak behar dituzte euskaraz mintzatzeko.

AEKko ikasleen hizkuntza-ingurunea aztertu nahiz, hiru ikerketa egin ditugu : zenbat lagun euskaldun dituzten, zenbat lankide euskaldun eta familiarian zenbat euskaldun. Hiru ingurunetako egituren arteko konparaketa egin dugu.

Lagunartearen kasuan, taulan ikusten dugu ikasle etorkin gehiago dabiltzala lagunarte osoki erdaldunetan, herritarrei konparatuz. Baina, oro har, herrikoen hizkuntza-ingurunea eta etorkinena antzekoak dira.

Euskara ikasleen inguruan: lankide euskaldunak Ikus taula

Ikasle langile gehienek, nola herritarrek, hala etorkinek, diote lankide euskaldun batzuk dauzkatela. Halere 2008ko ikasleen lankidegoak 2002koak baino euskaldunagoak dira, baina laurdenaren heina gaintitu gabe.

Bukatzeko, **ikasleen inguruetako hiru egiturak** konpara ditzagun.

Familiak dira euskaldunenak herriko ikasleentzat. Ikasleen lagunarteak familiak baino erdaldunagoak dira, baina langilegoak baino euskaldunagoak. 2008an ikasleen lagunarteak eta lankidegoak 2002an baino euskaldunagoak dira.

Iparraldean euskalduntasuna ahuldu delarik, ikasle helduen lagunetan %35 euskaldunak dira, beren adineko herritarrak baino %10 gehiago, AEK erakundearen dinamika baikorraren seinalea. Datu horren azalpena ikasleek beren ingurune euskaldunarengatik euskara ikasten has dezatela izan daiteke.

5. AEK-ko ikasleen eleaniztasuna

Galdea hau zen : « Beste hizkuntzarik menperatzen duzu ? ».

Ipar Euskal Herrian denek frantsesa badakite eta AEKn euskara ikasten dute. Beste hizkuntzak dira hemen aipatzen : gaztelania, ingelesa, alemana, italiara, okzitanera, errusiera, portugesa, arabiera edo beste.

Txosten osoan, emaitzak bi zerrenda luzetan emanak dira : hizkuntza bakoitzak zenbat hiztun eta hiztun bakoitzak zenbat hizkuntza. Adibide batzuk ikus ditzagun.

Hiru ikasturteak	Herrikoak	Etorkinak	Ikasle oro
Frantsesa elebakarra	%39	%29	%35
Frantsesa + hizkuntza 1	%32	%31	%31
Frantsesa + 2 hizkuntza	%27	%29	%28,5
Frantsesa + 3 hizkuntza	%1,6	%8	%4
Frantsesa + 4 hizkuntza	%0,4	%2	%1
Frantsesa + 5 hizkuntza	%0	%1	%0,5
Orotara	1.514	1.093	2.607

Ikasleen kopurua 2607koa da, 1514 bertakoak eta 1093 etorkinak. Emaitzak laburbilduz : frantsesdun elebakarrak %35, elebidunak %31, hiru elebidunak %29 eta eleanitzak %5.

Lehen garrantzizko oharra da, AEKko ikasleogan, frantsesdun elebarrak guttiengoan direla, herena baino gehiago (%35). Orain arte erran dugu euskaldun guztiak elebidunak zirela, denek frantsesa baitakite. AEKko ikasleen kopurua, Ipar Euskal Herritarren lagin fidagarria balin bada (askotan frogatu dugun bezala), erran dezakegu, Iparraldean erdaldunen gehiengo handia ere elebiduna dela, %65 hain zuzen.

Bigarren ohar harrigarria hau da, elebakar ez direnetan, kasik ikasle bielekun bezainbat hirueledun badela : %31 eta %29 hurrenez hurren, ez bakarrik etorkinetan bai eta ere herritarretan. Zergatik ? Hain segur denek ingeleza ikasi baitute kolegioetan eta lizeoetan eta askok gaztelania. Baina eleanitzak, laueledunak edo gehiago gutti dira : bertakoetan %2, etorkinetan %11, orotara %6.

Ezberdintasun nabariak badira herriko eta kanpoko ikasleen artean. Etorkinetan herritarretan baino askoz elebakar gutiago da, zenbabi gordinetan ala ehunekotan (% 29 eta % 39 hurrenez hurren). Gainera bostetan eleanizdun gehiago bada etorkinetan (%11 versus %2). Berdintasun bat halere, bielekun eta hirueledunen proportzioa berdintsua da bi multzoetan.

Hizkuntzen arrakasta

Hona hizkuntza bakoitzari dagokion hiztunen kopurua, 3 ikasturteetako 2754 ikasleen artean.

1. Gaztelaniaz : 1285 hiztun. 2. Ingelesez : 1133 hiztun. 3. Alemaneraz : 151 hiztun.

4. Italieraz : 50 hiztun. 5. Portugesez : 37 hiztun. 6. Okzitaneraz : 20 hiztun.

7. Errusieraz : 13 hiztun. 8. Arabieraz : 11 hiztun. 9. Besterik : 54 hiztun.

Hizkuntzak	Herrikoak	Etorkinak	Ikasle oro
Gaztelania	792	493	1.285
Ingelesa	547	586	1.133
Alemana	27	124	151
Italiera	14	36	50
Okzitania	4	16	20
Errusiera	5	8	13
Portugesa	7	30	37
Arabiera	1	10	11
Besterik	8	46	54
Hiztunak	1.405	1.349	2.754

Frantsesa eta euskara kontuan hartu gabe, gaztelania eta ingelesa dira beste hizkuntza mintzatuenak bai herritarretan bai eta ere etorkinetan : ikasle guztiak hartuz hizkuntza bakoitzean 1.000 hiztun baino gehiago dira. Esplikazioa da gaztelania auzoko estatuaren hizkuntza ofiziala dela eta mugaz gaineko harremanak ugari direla. Aldiz ingelesa mundualizazioaren hizkuntza. Bi hizkuntzak ikaskuntzaren bigarren mailan ikasten dira eta orain jadanik lehen mailan.

Horiek hola beste hizkuntzak ez dira biziki ezagunak, etorkinen jatorrizko hizkuntzak izanikan ere : alemanez 151 hiztun, italieraz 50, portugesez 37, okzitaniaraz 20. Ohargarri da ok hizkuntza (gaskoina edo biarnesa) seigarren mailan dela. Auzo hizkuntza da baina ez da biziki ezaguna.

Ikasle herritarrak eta etorkinak konparatzen baditugu, gaztelaniadun gehiago bada herritarretan eta ingelesdun gehiago etorkinetan. Lau hiztun multzo horiek dira jendetsuenak, 500 hiztun baino gehiagorekin. Bostgarren hiztun multzoa da etorkin alemandunena 124 hiztunekin. Beste hiztun multzoak arrunt ttipiak dira. Adibidez ikasle etorkin portugesez 30 dira, dakigularik Iparraldeko gizartean etorkin portugesen multzoa dela jendetsuena.

Konklusioa

Eleaniztasunaren fenomeno hau, gero eta indartsuago izanen dela pentsa dezakegu, ez bakarrik imigrazioaren eraginez. Herritarretan ere elebakarrak

guttiago dira. Mundializazioak eleaniztasunera behartzen gaitu, Internet, nazioarteko instituzio, lan eskaintza eta kontsumoaren bideetarik. Dena dela elebakarra nolazbait gaur eguneko analfabetoa da.

6. Euskara ikasteko motibazioak

Motibazioei buruzko galderak egin ziren 2002an eta 2008an. Bi urteetako erantzunak azter ditzazkegu. 2002-2003 ikasturtean 893 erantzun bildu ziren : 513 herriko ikasle eta 380 etorkin. 2008-2009an 879 erantzun : 455 herriko ikasle eta 424 etorkin. Orotara 1772 erantzun : 968 herriko ikasle eta 804 etorkin.

Ikasle bakoitzaren erantzunak anitzak izan daitezke. Kontuan hartu behar da ikasle batek motibazioetan hautaketa bat baino gehiago egin zezakeela. Eta hau da maizenik gertatu zena. Hona motibazioari buruzko inkesta, ikasleen fitxan agertzen den bezala.

Galdea da : « Zerk motibatzen zaitu euskara ikastera ? »

Zortzi erantzun proposatuak ziren eta azterketarako sailkatu ditugu emaitza orokorren arabera, lehenik motibazio aipatuena. Ohargarri da motibazioen ordena berdina dela 2002an eta 2008an. Lerroalde honetan 2008-2009ko zehaztasunak agertzen ditugu.

1. «Euskaldunekin komunikatzeko» : 2002an %47, 2008an %77. Motibazio hau handiena da, herrikoentzat eta etorkinentzat. 2002tik 2008ra 32%ren handitzeak, kasik bikoiztuz, erakusten du motibazio horrek AEKko ikasleentzat duen garrantzia.
2. «Euskal kultura nereganzeko»: 2002an %37, 2008an %51. Motibazio hau orotara bigarrena izanik ere, hirugarrena da herrikoentzat. Etorkinek hautatu dute bigarren motibazioa gisa, aldiz herrikoek hirugarren mailanezarri dute. Aurreikus daitekeen bezala, herrikoek etorkinek baino gehiago euskal kultura ezagutzen dute. Ondorioz bereganatzearen beharra guttiago sentitzen dute.
3. «Nere sustriak, nortasuna atxemaiteko» : 2002an %27, 2008an %41. Motibazio honekin alderantzia da. Aurten herrikoak dira be-

reziki hautatu dutenak, %58k, etorkinen (%24) doblea dira. Emaizta hau ere normalizat har dezakegu : herriko ikasleek euskal nortasunaren beharra daukate, beren euskal sustraiak berriz aurkitu nahi dituzte

4. «Hizkuntzak maite ditudalako» : 2002an %25, 2008an %36. Hizkuntzentzat motibazioa handiagoa da etorkinetan (%44), hirugarrena izanez, nortasunarentzat baino handiago. Herrikoen %28k hautatu dute ; guttiago dira beraz. Asmatzekoa da motibazio honek hizkuntzei buruzko interes intelektuala adierazten duela.
5. «Euskal Herrian integratzeko» : 2002an %23, 2008an %32. Aurten ere batez besteko ehunekoek herrikoen eta etorkinen arteko desberdintasun handia erakusten dute. Integratzeko motibazioa etorkinen %53k agertzen dute, aldiz herrikoen %13. Azken hauentzat seigarren motibazioa da, aldiz etorkinentzat hirugarrena da. Integratzeko nahia handia da etorkinetan. Pentsa daitekeen bezala herrikoek beren burua integratutzat hartzen dute.
6. «Nere haurrak euskara ikasten ari direlako» : 2002an %14, 2008an %20. Komunikatzeko motibazioarekin bezala, motibazio hau orekatua da: aurten herrikoen %20ek eta etorkinen %21ek hautatu dute. Kontuan har haurrak dituzten ikasleak %48 zirela. Dena dela, ikasle hauek euskara ikasten dute eta beren haurrek ere bai. Euskararen jarraipena segurtatua izan daiteke holako familietan
7. «Lana atxemaiteko edo aldatzeko» : 2002an %11, 2008an %11. Aurten herrikoen eta etorkinen arteko banaketa orekatua da (%11). Motibazio honen sailkapen apala harrigarritzat har daiteke. Halere ulergarria da jakinez Ipar Euskal Herrian lanpostu guttik euskara behartzen dutela. Iduri luke gau eskoletako ikasleek Ipar Euskal Herriko lan-mundua ezagutzen dutela.
8. «Besterik zein?» : 2002an %4, 2008an %6. Ikasleek zortzigarren aukera bat bazuten, beste motibazio baten zehaztea nahi baldin bazuten. Erantzun gutti izan dira. Ehuneko hau ttipiena da herriko ikasleentzat, bai eta ere ikasle etorkinentzat.

Ikusmolde orokorra

Orain bi ikasturteetako emaitzak bilduko ditugu, motibazio bakoitzaren indar erlatiboa neurtzeko. Lehenik kondatu ditugu zenbat aldiz ikasleek aukeratu duten motibazio bakoitza, herriko ikasleek, etorkinek eta orotara. Banan-banako analisisian motibazio bakoitzaren arrakasta neurtu dugu ikasleen kopuruari begira. Lerroalde honetan bi ikasturteetako emaitzak meta-tuz aztertuko ditugu, herriko ikasleak eta etorkinak konparatu. Adibidezko emaitza batzu aipa ditzagun.

Ikasle guztientzat, bertako ala etorkin, komunikazioa da motibazio nagusia eta laneko erabilera motibazio ahulena. Proposatu zerrendaz kanpo, beste motibazio gutti aukeratu dute.

Sailkapenean herriko ikasleen eta ikasle etorkinen artean desberdintasun batzuk badira :

1. Zein dira ikasle herritarren motibazioak ?
 - Motibazio nagusiak dira euskaldunen arteko komunikazioa (%60) eta nortasunaren adieraspena (%46).
 - Erdi-guneko motibazioak dira euskal kultura (%33), interes linguistikoa (%24) eta haurren hizkuntza (%16) kontuan hartuz haurrak dituzten ikasleak %40 direla.
 - Motibazio ahulena da euskara lanerako (%5).
2. Zein dira ikasle etorkinen motibazioak ?
 - Motibazio nagusiak dira euskaldunekin komunikatzea (%65), euskal kulturaren jabeakentza (%57) eta integrazioa (%46).
 - Erdi-guneko motibazioak dira interes linguistikoa (%37) eta haurren hizkuntza (%18) kontuan hartuz haurrak dituzten ikasle etorkinak %56 direla.
 - Motibazio ahulenak dira nortasunaren adierazpena (%8) eta euskara lanean (%4).

Sailkapen sintetikoa

Motibazioak hiru multzotan bil daitezke erranahi nagusiaren arabera :

- Nortasunaren eremuko motibazioak, kultura (2), integrazioa (5) eta sustraiak (3) ;
- Motibazio praktikoak, komunikazioa (1), hurren euskalduntzea (6), lanerako (7) ;
- Motibazio linguistikoak, hizkuntzak maite (4) eta beste (8).

Jatorriaren arabera, ikasleen motibazioak euskara ikasteko 2002an eta 2008an (zenbaki, %)

Motibaziok	Herrikoak (968)	Etorkinak (804)	Ikasle oro (1772)
Nortasun motibazioak (2, 5, 3)	887 = %44	983 = %51	1.870 = %47
Motibazio praktikoak (1, 6, 7)	851 = %42	619 = %32	1.470 = %37
Interes linguistikoa eta beste (4,8)	282 = %14	340 = %17	622 = %16
Motibazioen kopurua	2.020 = %100	1.942 = %100	3.962 = %100

AEKko ikasleen lehen motibazio andana euskaltasunari buruzkoa da. Hizkuntzaren bidez herriko ikasleek beren erroak aurkitu nahi dituzte, eta kultura sakondu, nor diren ulertzeko (%44). Aldiz ikasle etorkinek Euskal Herrian integratzea bilatzen dute, hizkuntzaren bidez eta neurri ahulagoan euskal kultura landuz (%51). Harrigarri da nortasunari buruzko motibazioak indartsuagoak direla etorkinetan ezinez-eta herriko ikasleetan.

Motibazio praktikoak euskararen erabilerara norabidetuetan dira : euskaldunekin komunikatzeko, euskara hurrei transmititzeko, euskararen bidez lan bat edo lan hobea aurkitzeko. Motibazio andana hau bigarren mailan da bai herriko ikasleetan (%42), bai eta ere etorkinetan (%32). Ikusi dugu komunikazioa dela motibazio nagusia ororentzat, aldiz orok ikusten dute euskarazko lanbideak xuhur direla Ipar Euskal Herrian. Orokorki, euskara ikasterakoan, herriko ikasleen nahikundeak praktikoagoa da etorkinena baino. Hauen kezka nagusia da beren tokia atzematea euskaldunen artean.

Motibazio linguistikoak, hizkuntzei buruzko interesa, ahulena da bi multzoetan, ikasle etorkinetan (%17) eta herriko ikasleetan (%14). Motibazio hau interes intelektual bat da eta, hain segur, euskararen ikasteko zailtasunak ezkututzen die euskararen edertasuna.

7. AEK-ko ikasleen helburuak

2008-2009 ikasturtean ikasleen helburuei buruzko 10 proposamen gehitu dira ikasle-fitxan. Frantsesez bakarrik idatziak dira. Beraz urte bakar bateko erantzunak aztertzen ditugu :

Ikasle-fitxako atal horren izenburua zen : « Nahi dituzu zure helburuak zehaztu ? »

Hona hemen 10 erantzunak bakoitza bere arrakasta orokorraren arabera sailkatuta :

1. Adiskideekin mintzatu nahi dut sinpleki.
2. Irratia, telebista ulertzeko gai izan nahi dut.
3. Euskaraz frantsesez bezain ongi mintzatu nahi dut.
4. Nire harremanetan, nire lanean euskaraz ahal bezain usu mintzatu nahi dut.
5. Nire lanbide jarduera euskaraz ere egin nahi dut.
6. Eskolan euskara ikasten duten nire haurrak lagundu nahi ditut.
7. Lehen hizkuntza gisa euskara nire haurrei transmititu nahi diet.
8. Esaldi sinple batzuk ulertu nahi ditut.
9. Nozio batzuk ikasi nahi ditut.
10. Lanpostu bat euskararen bidez eskuratu nahi dut.

Proposatu diren hamar helburuetan «adiskideekin mintzatu nahi dut sinpleki» da hautatuena, hala herrikoentzat (%54) nola etorkinentzat (%61). Bigarrena «euskaraz frantsesez bezain ontsa mintzatu nahi dut» da herrikoentzat (%45); hirugarrena da etorkinentzat (%35). Hirugarren helburua «irratia, telebista ulertzeko gai izan nahi dut» da herrikoentzat (%39). Helburu hau bigarrena da etorkinentzat (%43).

Sailkapenean, «lanbide bat euskararen bidez eskuratu nahi dut» azken helburua da herrikoentzat (%4) eta bai ere etorkinentzat (%5).

Oro har iduri luke etorkinek oinarrizko komunikazioa lortu nahiko luketela, herrikoek aldiz komunikazio-gaitasun handiagoa bilatuko lukete.

8. Baionaldeko gurasoen irizia euskararen irakaskuntzaz

2001ean, Hezkuntza ministeritzaren adostasunarekin, Baiona-Angelu-Biarritz (BAB) hiri elkargoak ikerketa bat eskatu zion CSA iritzi-zundaketa erakundeari, euskararen irakaskuntzari buruz. Galdezkatuak ziren 3 urtez petikako haurrak zituzten gurasoak, orotara 501 pertsona.

Laginaren egitura BABko jendetzaren itxurakoa da.

- Bizitza lekua : Baionan 220 (%44), Biarritzen 121 (%24) Angelun 159 (%32).
- Hizkuntza gaitasunaren arabera : euskaldunak 46 (%9), erdi-euskaldunak 128 (%26), erdaldunak 327 (%65).
- Jatorriaren aldetik : Euskal Herrian sortuak 220 (%44), etorkinak 281 (%56).

Euskararen irakaskuntza

Galdea : « Urte bat edo biren buruan, zure haurrak eskola hasiko du. Nahi zenuke zure haurrak euskara ikas dezan eskolan ? »

Guraso gazteen gehienek (282 pertsonak) nahi dute beren haurrak euskara ikas dezan eskolara joanen delarik : % 56 dira, % 19 osoki ados, %37 nahiko ados.

- Guraso gazteagoetan da xede kartsuena : 30 urte baino guttiagokoetan %64, 30-34 urtekoetan %57 eta 40ez goragokoetan %54.
- Hizkuntza gaitasunaren arabera, euskara ongi dakitenak ados dira %85, euskara doi bat dakinak %60 eta erdaldunak %51.
- Jatorriaren arabera bertako gurasoetan euskararen irakaskuntza nahi dute %58k eta kanpokoetan %54k.

Euskararen irakaskuntzarik nahi ez duten gurasoak 209 dira, % 42 (%23 osoki kontra, %19k nahiago ezetz). Kontrako horietan herrian sortuak %40 dira, kanpokoak %43.

Emaitza hauk harrigarriak dira. Hirigune erdalduna da eta etorkinek gehiago estatistikoa daukate. Frantziako legerian, ikastetxeek herri hizkuntzen irakaskuntza eskain dezakete, gurasoen eskaera frogatua balin bada (« *une demande avérée* »). Aginteen asmoa ziteken Baionaldean gurasoen eskaera ahula aurkitzea. Orain badakigu euskararen aldeko atxikimendua nahiko handia dela etorkinen eta erdaldunen aldetik. Aspaldidanik 3 ikastola baziren BAB hiri elkargoan. Geroztik, Euskararen Erakunde Publikoaren eraginez 11 sail elebidun ireki dira hirigune honetako eskoletan. Hastapenaren hastapena.

Euskal irakaskuntzari buruzko motibazio baikorrak

Galde irekia : « Zergatik nahi duzu zure haurrak euskara ikas dezan ? ».

Ez zen erantzun proposaturik. Hona erantzun aipatuena, batz besteko maiztasunaren arabera sailkatutik.

Baietzaren motibazioak	Herrikoak 129 guraso	Etorkinak 153 guraso	Orotara 282 guraso
Euskal Herrian bizi gara	%37	%37	%37
Kutura aberatsa, izpiritu irekidura	%23	%27	%24
Ondareari, jatorriari atxikiak	%20	%15	%17
Familia eta gizarte komunikaziorako	%16	%11	%13
Haurra Euskal Herrian sortua delako	%9	%12	%11
Euskara herrian integratzeko	%6	%13	%10
Euskara ez dadin gal	%15	%6	%10
Baliagarri lanbidearentzat, lanerako	%9	%4	%6

CSAren komentarioa : « Hurrei euskara irakasteko motibazioak kulturalak dira eta praktikoak baina ez dira profesionalak, ez eta ere politikoak ». Gurasoen herena baino gehiagok (%37) nahi dute hurrek euskara ikas

dezaten Euskal Herrian bizi direlako, eta neurri berean herrian sortuak direnetan eta etorkinetan. Bataz beste gurasoen laurdenak aipatzen dituzte motibazio kulturalak : euskaren ezagutzak dakarren izpirituaren irekidura edo aberastasun kulturala. Askoz gehiago guraso etorkinetan (%27) bertakoei konparatuz (%23). Aldiz bertakoei askoz gehiago aipatzen dute on-dareari, jatorriari buruzko atxikimendua (%20, etorkinek %15), bai eta ere euskararen biziraupena (%15, etorkinek %6).

Motibazio praktikoetan familiako eta gizarteko komunikazioa da nagusi : bertakoen %16 eta etorkinen %11rentzat. Kanpotik etorri diren gurasoen-tzat euskara baliagarri da haurren integrazioarako (% 13, bertakoei %6). Bainan oso guttik garrantzia ematen diote euskarari lan egiteko, lanbide bat segurtatzeko : bertakoen %9k, etorkinen %2.

Hizkuntzei buruzko pedagogiari begira, ama-eskolako irakaskuntza goiz-tiarraren alde dira bertako gurasoen %79 eta etorkinen %73. Askoz gehiago dira ikaskuntza elebidunaren alde direnak denbora berdinarekin bi hizkun-tzentzat (%84), euskararen aldeko murgilbideari konparatuz (%13). Euska-rra frantsesa bezen ongi menperatzearen alde dira (herriko gurasoen %30, etorkinan %19), frantsesari ematen diote lehentasuna (guraso etorkinen %24k, herrikoen %11).

Euskal irakaskuntzari buruzko motibazio ezkorrrak

Galde irekia : « Zergatik ez duzu nahi zure haurrak euskara ikas dezan ? »

Ezetzaren motibazioak	Herrikoak 88 guraso	Etorkinak 121 guraso	Orotara 209 guraso
Ez gara hemengoak	%9	%38	%26
Euskara ez da baliagarria	%27	%24	%25
Etxean nehork ez daki euskara	%29	%21	%24
Hobe ingelesa ikas dezan	%29	%20	%24

Atzerritasuna da guraso etorkinek maizenik eman duten arrazoia euska-rra ez irakasteko : « Ez gara hemengoak, euskara ez da gure kultura » (%38).

Bigarren lerroan dagoen arrazoa da baliagarritasun eskasa orokorki (bertakoen %27, etorkinen %24). Euskararen beharrik ez da familia erdaldunetan (bertakoen %29, etorkinen %21).

Baliagarritasunaren izenean guraso anitzek nahiago dute haurrak ikas dezan ingelesa edo gaztelania edo beste nazioarteko hizkuntza bat (bertakoen %29, etorkinen %20). Ohizko motibazio ezkorrak ez dira maiz agertu, ez euskararen zailtasuna (%2) ez eta ere irakaskuntzaren politizazioa (%4).

9. Bururatzeko

Konparaketa bat egin genezake Baionaldeko guraso gazteen eta AEKko ikasleen artean. Euskararen irakaskuntzari buruz kartsutasun berdintsua ikusten da herriko gurasoetan eta kanpokoetan. Baina ez arrazoi berdinegatik. Herrikoen motibazioa da ondarea, familia eta euskarari buruzko atxikimendua. Etorkinen helburua da integrazioa, izpiritu irekidura, frantsesaren ezagutzari kalterik egin gabe.

Ikasle helduetan, herri komunikazioaz gain, nortasunari buruzko motibazioak dira nagusi. Nehork ez du ikusten euskara baliagarri denik lanbidearentzat, baina gehienek euskara nahi dute berentzat eta haurrentzat Euskal Herrian ongi bizitzeko.